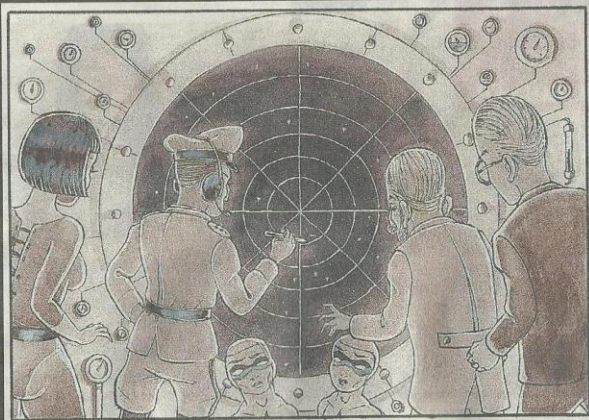

ILLUSTRERADE KLASSIKER

Harry Martinsons "Aniara" av Knut Larsson.

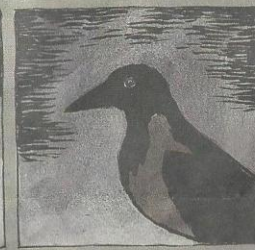
Malin Biller tolkar Birger Sjöberg.

Strindbergs "Inferno" av Fabian Göranson.

Cora Sandels "Alberte och Jakob" av Anneli Furmark.

En annan bild av klassikerna

Jules Verne i pratbubblor och Cora Sandel i rutor. Det finns en lång tradition av att överföra litterära klassiker till tecknade serier. Samtidigt som äldre satsningar nu ges ut igen fortsätter dagens tecknare att ge nytt liv åt odödliga berättelser.

■ De senaste åren har det kommit flera verk där serietecknare har tolkat skönlitterära klassiker. August Strindberg, HP Lovecraft och Selma Lagerlöf har alla fått sin prosa överförd till bilder och pratbubblor.

I höstas kom Knut Larssons tolkning av Harry Martinsons versepos "Aniara". I år väntar bland annat andra delen av Malin Billers tolkning, eller adaption som man oftast säger, av Birger Sjöbergs roman "Kvartetten som sprängdes". Och i Umeå sitter Anneli Furmark just nu och arbetar på en egen version av "Alberte och Jakob", Cora Sandels första bok av tre

om norska Albertes flykt från ett kvävande liv i Tromsøs borgerlighet i början av 1900-talet.

Förläsaren kan den här typen av projekt vara en chans till en ny blick på något redan bekant. Eller en möjlighet att för första gången ta del av ett odödligt verk genom en helt annan form av gestaltning.

Men för tecknarna?

– För mig handlar det om att jag ser bilderna framför mig, säger Anneli Furmark, som tidigare gjort en egensinnig tolkning av en Edgar Allan Poe-novell och även tecknat August

"Jag har tyckt om boken sedan jag var tonåring, och såg redan då tydliga bilder när jag läste den."

Malin Biller om "Kvartetten som sprängdes".

Strindberg som litterär gestalt i ett samtida Stockholm.

När hon nu tar sig an Cora Sandel gör hon det genom att föra in en parallell nutidshistoria till den norska författarens berättelse från 1926. Boken kommer att ges ut i september med titeln "En sol bland döda klot".

– Böckerna om Alberte har alltid varit några av mina absoluta favoriter. När jag läser dem blir det så starka bilder inom mig att jag vill rita mig fram till hur personerna och platserna ser ut.

För Malin Biller, aktuell med en serietolkning av Birger Sjöbergs "Kvar-

tetten som sprängdes", finns också en stark läsoplevelse i grunden.

– Jag har tyckt om boken sedan jag var tonåring, och såg redan då tydliga bilder när jag läste den, bilder som nu har mognat inom mig, säger Malin Biller.

När hon 2014 gav ut serietolkningar av Gustaf Frödings dikter gjorde hon det tillsammans med Gustaf Frödings-sällskapet. På samma sätt har hon den här gången knutit till sig Birger Sjöberg-sällskapet, som hoppas att serieformen ska attrahera nya läsare.

– Serier är lättare att ta till sig, så om man har problem med att läsa svenska kan det vara ett bra redskap för att ta del av en berättelse som man inte hade kunnat närma sig tidigare, säger hon.

Den pedagogiska potentialen ses ofta som självklar när skönlitterära klassiker omötkas till tecknade serier. Men det kan också försvåra för seriemediet i sin mödosamma utveckling mot en konstform i egen rätt. Det menar den norske serieforskaren Svenn-Arve Myklebost. I sin avhandling "Shakespeare in Configuration" från 2012 försöker han upprätta ett nytt förhållningssätt mellan original och adaption genom att titta på mangatolkningar av William Shakespeares pjäser.

– Om man tänker att ett originalverk har blivit förändrat, vilket ligger implicit i begreppet adaption, kom-

Illustrerade KLASSIKER

Fyra berömda böcker i en volym

TIDS- MASKINEN

av H. G. WELLS

DE FÖRSTA MÄNNEN
PÅ MÅNEN

JORDEN RUNT
PÅ 80 DAGAR

RESAN TILL JORDENS
MEDELPUNKT

Illustrerade klassiker.

FAKTA

Urval av tecknade klassiker på svenska

■ Cora Sandels
"Alberte och
Jakob" i "En sol
bland döda klot"
av Anneli Furmark
(utkommer hösten
2016)

■ Birger Sjöbergs
"Kvartetten som
sprängdes" av Malin
Billar (första delen
2015, andra delen
utkommer hösten
2016).

■ Harry Martinsons
"Aniara" av Knut
Larsson (2015).

■ Gustaf Frödings
dikter tolkas av
Malin Billar i "I varje
droppe är en ädel-
sten" (2014).

■ Selma Lagerlöfs
"Bortbytingen" av
Emelie Östergren
(2014).

■ HP Lovecrafts
"Från andra sidan"
och andra novel-
ler av Erik Kriek
(2014).

■ "Lovecraft"
(2014). fyra novel-

ler av HP Lovecraft
tolkade av Daniel
Thollin och Jonas
Anderson.

■ August Strind-
bergs "Röda rum-
met" tolkades
1986-1988 av
Per Demervall och
återutgavs i pocket
2012.

■ Matilda Rutas
"Tummelisa - eller
den andra vildmar-
ken" från 2011
efter H C Andersens
saga.

■ August Strind-
bergs "Inferno" av
Fabian Göranson
(2010).

■ Tsai Chih Chungs
adaptationer av
kinesiska klas-
siker ges just nu ut
i svensk översätt-
ning av Alhambra
förlag.

■ Argasso bok-
förlag har en
pågående utgiv-
ning av översatta
serietolkningar
av bland annat
"Macbeth", "Jane
Eyre", "Svind-
lande höjder", och
"Frankensteins
monster".

mer man genast att tänka på det som något negativt och börja fokusera på det som saknas eller är annorlunda i den nya versionen.

Förhållandet gäller egentligen inom de flesta konstformer. Till exempel tas ofta det stora antalet filmer som baserats på litterära förlagor automatiskt som intäkt för bristande originalitet i framför allt Hollywood.

Och för seriekonsten, som redan brottas med låg status, riskerar alltså en adaption att halka ner ytterligare ett par pinnhåll. Framför allt om det också förutsätts finnas en pedagogisk uppgift att hjälpa läsare fram till ett förmodat bättre originalverk, menar Sverre-Arve Myklebost.

För att komma runt det vill han hellre att man pratar om modell istället för original och konfiguration istället för adaption.

- Ser man på adaptionen som en konfiguration, med egna verktyg och material, kan man kanske värdera det nya verket på dess egna premisser, säger Sverre-Arve Myklebost.

Josefin Svenske, förläggare på Kolik förlag som bland annat gett ut Malin Billars tolkningar, är dock inte orolig över att serieadaptioner ska värderas lägre - så länge tecknaren lyckas föra in något nytt och eget i verket.

- För oss handlar det inte om att ge ut förenklade skolupplagor. Serier är komplexa, erbjuder nya lager och mer information. Det går att berätta

otroligt mycket i bild som skulle kräva flera kapitel av text, säger Josefin Svenske, och lyfter särskilt fram Matilda Rutas H C Andersen-tolkning "Tummelisa - eller den andra vildmarken" från 2011.

- Hon har valt att ha kvar den lilla flickan, men istället tagit in ett språk från bland annat "Robinson Crusoe" och gett henne upptäckarens gester och kroppsspråk.

Traditionen att överföra skönlitterära verk till tecknade serier är lång. Sitt starkaste fäste har den konsten i den fransk-belgiska seriekonsten, där man de senaste åren fått se påkostade adaptioner av Kafkas "Processen" och Herman Melvilles "Moby Dick".

Som dess moderna ursprung brukar dock amerikanska Classics Illustrated räknas, med 169 nummer utgivna mellan 1941 och 1971.

Classics Illustrated gavs även ut på svenska under namnet Illustrerade klassiker, och just nu pågår en nostalgiskt präglad återutgivning av Cobolt förlag. Tre samlingsvolymer är planerade. Den första kom i höstas och rymde "Jorden runt på 80 dagar", "Världarnas krig", "Resan till jordens medelpunkt" och "Tidsmaskinen".

Peter Sparring, som driver Cobolt, beskriver den ursprungliga utgivningen i mitten av 1900-talet som ett framför allt kommersiellt projekt.

- Man ville tjäna pengar, och det

"För oss handlar det inte om att ge ut förenklade skolupplagor. Serier är komplexa, erbjuder nya lager och mer information."

Josefin Svenske.

gjorde man också. Det var väldigt lönsamma verksamheter både i USA och Europa och serierna producerades lite på löpande band. Det märks ibland. Manusen var ofta välgjorda, men kvaliteten på teckningarna kunde vara ojämn, säger Peter Sparring, som själv slukade serierna när han var barn.

Återutgivningen idag riktar sig till läsare i medelåldern.

- Det handlar mest om nostalgi. En gång var de nog en väg in i litteraturen för många unga. Men jag tror inte serier har den effekten idag. Jag har svårt att se att människor hittar till Frödings författarskap genom att läsa en adaption.

Anneli Furmark säger först att hon tycker illa om perspektivet att hennes serier ska vara ett stopp på vägen till något annat.

Men sedan ändrar hon sig. Nyligen råkade hon komma över tyska Jakob Hinrichs adaption av Hans Falladas "Der Trinker", och traggade sig igenom den med sin bristande tyska. En fantastisk upplevelse av en berättelse som hon aldrig annars hade haft möjlighet att ta till sig, säger hon, och tillägger.

- Men jag tycker att bildberättande ger något annat än det rent skönlitterära läsandet.

TEXT: ARVID JURJAKS

kultur@svdsvenskan.se

